

Kritiske perspektiver på kønsdynamikker og magtstrukturer i idrætten

TOBIAS THUNE JACOBSEN

Artiklen undersøger Pierre Bourdieus teoretiske rammeverk i relation til kvinders deltagelse i idræt. Den fremhæver teoriernes relevans for forståelsen af kønsdynamikker, men problematiserer også deres begrænsninger. Bourdieus begreber har skabt værdifulde analytiske redskaber, men en statisk forståelse af maskulinitet og deterministiske konklusioner kan under-vurdere kvinders indflydelse på idrætten. Artiklen argumenterer for et mere nuanceret analytisk grundlag for at forstå kønsdynamikker i idræt og peger på behovet for en mere inkluderende tilgang til kønsforståelse. Endelig sætter artiklen disse perspektiver i dialog med feministisk teori og fremhæver vigtigheden af en intersektionel tilgang til køn i sport.

TOBIAS THUNE JACOBSEN

Cand.scient. i humanistisk-samfundsvidenskabelig idrætsvidenskab

Diplom i ledelse

Udviklingskonsulent i Dansk Faldskærms Union

Tobias.Thune@live.dk

INTRODUKTION

Idrætten har til forskellig tid og med varierende styrke både virket kønsrollebevarende og kønsrolleudvidende (Toftegaard-Støckel, 2016). Den dobbelte funktion har også været med til at opretholde magtstrukturer, der i vid udstrækning favoriserer mænd. Selvom kvinder i dag har opnået flere muligheder inden for idrætten, er der stadig en række barrierer, som begrænser deres idrætsdeltagelse. Idrætten har derfor også været omdrejningspunktet for adskillige kønsstudier (f.eks. Lund Bech et. al, 2023; Ashbolt, et al., 2018; Paradis, 2012; Light, 2007; Thorpe, 2009; Chase, 2006).

Magtstrukturerne i idrætten udfolder sig på flere niveauer. På ledelsesniveau, hvor beslutninger træffes og strategier fastlægges, bestemmes rammerne for ressourcefordeling, kønsrepræsentation og politiske tiltag. På aktivitetsniveau kommer disse strukturer til udtryk i den praktiske virkelighed, hvor adgang til faciliteter, økonomisk støtte og mediedækning ofte favoriserer mænd. Samspillet mellem beslutningstagernes prioriteringer og de daglige vilkår for idrætsudøvere skaber en magtdynamik, der fastholder kønsstereotyper og reproducerer uligheder i idrætten. Magtstrukturerne inden for idrætten påvirker mere end bare fordelingen af ressourcer og støtte. De former også vores forståelse af, hvad køn betyder, og hvordan det udleveres i idrættens verden. Denne komplekse dynamik mellem idrættens evne til både at bevare og udfordre kønsroller kræver en kritisk teoretisk og metodisk tilgang. Ved at undersøge og udfordre de underliggende magtstrukturer kan vi ikke kun fremme ligestilling i idrætten, men også opnå en dybere forståelse af sportens rolle i samfundet. Artiklen sigter mod at belyse disse problematikker og

invitere til en refleksion over, hvordan idrætten kan fungere som en drivkraft for social forandring.

Artiklen indleder med en præsentation af det metodiske og teoretiske grundlag og introducerer Pierre Bourdieus (1984) begreber som habitus, kapital, doxa og symbolsk vold, som danner basis for analysen. I analysen undersøges, hvordan Bourdieus teorier kan anvendes til at belyse kønsdynamikker i idrætten, herunder begreber som hegemonisk maskulinitet, symbolsk vold og kønsbalancering samt mediernes fremstilling af kvindelige atleter. Artiklen diskuterer også, hvordan alternative teoretiske tilgange, såsom symbolsk interaktionisme (Mead, 1934) og queer-teori (Butler, 1990), kan supplere Bourdieus perspektiver for at opnå en mere nuanceret forståelse af kvinders deltagelsesvilkår i idrætten.

Artiklen går ikke ind i diskussionen vedrørende forskellige forståelser og afgrænsninger af idræt og sport, herunder f.eks. forskelle i idrættens organiseringsformer eller bredde- og eliteidræt.

METODE

Artiklen anvender en semistruktureret tilgang til litteratursøgning, hvor søgestrengen kombineret med en mere fri men retningsbestemt søgeproces kombinerer visse elementer af struktur med en grad af fleksibilitet i søgeprocessen. Litteratursøgningen anvender nøgleord og termer uden en foruddefineret eller systematisk søgestrategi. Søgestrengen er en kombination af relevante søgetermer inden for emnet. Disse termer er valgt ud fra emnet for undersøgelsen og den teoretiske ramme, der ønskes anvendt, nemlig Bourdieus perspektiv i forståelsen af kvinders deltagelse i idræt. Søgestrengen blev anvendt i relevante databaser og søgemaskiner uden specifikke retningslinjer for søgningen. Dette kan imidlertid resultere i en bredere, men ikke altid dybdegående søgning af litteraturen inden for det specificerede emneområde. Den anvendte søgestreng fokuserede på artikler, der indeholder termerne 'kvinder' eller 'køn' kombineret med 'idræt' eller 'fysisk aktivitet' og 'Pierre Bourdieu'. Hensigten var at indsnævre søgningen til artikler, der specifikt undersøger kvinders deltagelse i idræt gennem Bourdieus teoretiske ramme. Artiklen inddrager også fagfællebedømt forskningslitteratur, som baserer sig på forfatterens eksisterende kendskab og artikler, som er fremdraget gennem *sneboldmetoden* (Ridley, 2012:56). I den første screeningsfase blev relevansvurderingen foretaget på baggrund af artiklernes overskrifter. Herefter blev udvalgte artiklers resumeer gennemlæst i henhold til deres teoretiske afsæt og undersøgelsesfelt. Udvalgte artikler blev gennemlæst og analyseret for at identificere fremtrædende mønstre, tendenser og temaer relateret til emnet.

EN INTRODUKTION TIL PIERRE BOURDIEU

For at forstå kvinders deltagelsesmuligheder i konteksten af idræt anvender artiklen begreber fra sociologen Pierre Bourdieu. I hans kritiske tilgang til samfundet fokuserede han ofte på magtens rolle, sociale hierarkier og de skjulte mekanismer, der opretholder sociale uligheder. I en idrætssammenhæng er det særlig interessant, at Bourdieu også beskæftiger sig med, hvordan de kropslige fremstillinger og udtryksformer indgår som sociale differentieringsmekanismer.

Bourdieu anvender begrebet 'agent' for at fremhæve, at individets handlinger ikke alene udspringer af bevidste og rationelle valg, men er dybt præget af deres habitus, kapitalformer og de sociale strukturer, de er indlejret i. Dermed understreger han samspillet mellem de indre dispositioner og de ydre betingelser, der former individets muligheder og handlinger. Inden for ethvert felt er der bestemte egenskaber, som tilskrives særlig betydning (Bourdieu, 1984). Det felt, agenten indgår i, er et socialt rum, hvor der hersker bestemte normer og værdier, som udstyrer feltets agenter med specifikke handlemuligheder og differentierer dem hierarkisk.

Agentens kombination og den akkumulerede kapital udgør agentens habitus, som er en betegnelse for de ressourcer, agenten har til rådighed til at indgå og positionere sig i feltet (Bourdieu, 1984). Bourdieu skelner primært mellem tre kapitalformer, herunder *økonomisk kapital*, som er udtryk for materielle goder og økonomiske ressourcer, *kulturel kapital*, som indebærer uddannelse og beherskelsen af kulturens koder, og *social kapital* i form af agentens sociale netværk (Bourdieu, 2018). Der er i forskningslitteraturen også opstået forskellige former for idrætskapital, som knytter sig til den udøvede idrætspraksis og er udtryk for en kropslig og mental habitus, som passer til feltet (Østergaard, 2012).

For at forstå de mekanismer, som opretholder magtstrukturerne i et felt, anvender Bourdieu begrebet *doxa* (Bourdieu, 1984). *Doxa* er udtryk for feltets normer for adfærd og kan forstås som en særlig form for spilleregler, agenterne underlægges (Østergaard, 2016). Når agenten accepterer disse spilleregler, er det udtryk for et pålagt samtykke, som Bourdieu betegner som symbolsk vold (Bourdieu, 1984). Kropsliggørelsen, den måde agenten handler, tænker og opfører sig på, både fysisk og mentalt, betegnes *hexis* (Bourdieu, 1984). *Hexis* er formet af agentens baggrund, kulturelle praksis og erfaringer og manifesterer sig i alt fra kropssprog til tøjvalg og præferencer. *Hexis* fungerer som indre og ydre udtryk for agentens tilhørsforhold til forskellige sociale grupper og påvirker, hvordan vi opretholder og forstærker uligheder i samfundet.

Disse begreber spiller alle en afgørende rolle i Bourdieus teori og bidrager til forståelsen af, hvordan sociale strukturer opretholdes, hvordan individuelle handlinger formes, og hvordan magtforhold manifesteres i samfundet.

ANALYSE

Hegemonisk maskulinitet og symbolsk vold i idrætten

I sin oprindelse var Bourdieu ikke nævneværdigt interesseret i kønnets betydning i sociale felter og anerkendte ikke kønnet som en kapitalform. Først senere fæstnede feministiske forskere sig ved nogle af Bourdieus koncepter til at belyse og beskrive kønsforskelle i idrætten (Thorpe, 2009).

Ifølge Bourdieu (2018) eksisterer der ikke ét felt i samfundet, som ikke udtrykker en eller anden form for hierarki. Bourdieu var interesseret i at undersøge magtforholdet mellem den dominerende og den dominerede, samt hvilke strategier den dominerende anvender for at opretholde sin magt. Hans begreber blev hurtigt adopteret til studier vedrørende køn og deres magtforhold i sociale felter. Sidenhen foreligger der talrige eksempler på forskningsstudier, som belyser køn i idrætten som felt med Bourdieus tankevirkosomhed som centralt redskab (Lund Bech et al., 2023; Ashbolt et al., 2018; Paradis, 2012; Thorpe, 2005; Thorpe, 2009; Thorpe, 2010). Bourdieu har formået at skabe en begrebsverden, der kan beskrive, hvad det kræver at indgå i et socialt felt. Flere forskningsstudier viser, at den normativt anerkendte kapital i særligt fysiske sportsgrene ofte er maskulint domineret (Schell, 2000; Connell, 2005; Ashbolt et al., 2018; Thorpe 2009; Hovden, 2016) og derfor i mange tilfælde skønner det mandlige køns biologiske egenskaber som styrke og eksplosivitet. Thorpe (2009) undersøger dette fænomen inden for snowboard, hvor kvindelige snowboardere må følge den herskende doxa og påtage sig agenternes maskuline og heteronormative hexis for at opnå anerkendelse i feltet. Thorpe (2009) beskriver bl.a., hvordan særligt fysisk dygtighed, tekniske formåen og risikovillighed tilskrives betragtelig vigtighed og anerkendelse i feltet (Thorpe, 2009). Agenter, som er i besiddelse af denne kapital, nyder prestige i feltet, mens agenter uden tilstrækkelig kapital må bestræbe den for at opnå ligestilling. Det samme fænomen gør sig gældende i atletik (Ashbolt et al., 2018), hvor kvindelige eliteatleter følger den gældende doxa og tilpasser deres hexis til de mandlige eliteatleter. For at agenter overhovedet kan gøre sig gældende i et felt, må de acceptere og følge dets spilleregler – altså vil der i et givent felt herske en særlig overenskomst af, hvilke kapitalformer der har krav på dominans. I denne proces af accept og pålagt samtykke undergår de kvindelige atleter i både snowboard og atletik det, Bourdieu beskriver som symbolsk vold (Prieur, 2006; Østergaard, 2016). Kvindernes idrætsdeltagelse foregår således på mændenes præmisser, hvorfor kvinderne må opdyrke den nødvendige kapitalform for at opnå anerkendelse i idrætten. Lund Bech et al. (2023) beskriver ligeledes, hvordan det danske skatefællesskab *Pushing Daisies* dyrker den maskuline doxa, mens yngre piger skater i farverigt og feminint udstyr. Lund Bech et al. (2023) argumenterer for, at denne forskel kan skyldes, at pigerne i *Pushing Daisies* oplever, at femininitet ikke hører til skateboardkulturen,

hvorfor de risikerer at blive ekskluderet fra feltet, mens den symbolske vold ikke ser ud til at være i spil i samme grad hos den yngre generation.

Kønsstudierne og særligt feministiske forskningsstudier kan have en tendens til at negligere og overse de positive kvaliteter ved den hegemoniske maskulinitets rammesættende funktion for det normative i idrætten. Den maskulint dominerede idræt kan simultant med at være begrænsende også opfattes frisættende for kvinder. Idræt kan også betragtes som et felt, hvor kvinder kan give slip på samfundets normer for femininitet, og hvad der er acceptabel opførsel for kvinder. Den radikale feminisme tenderer til at overse, at idræt også kan være et felt, hvor kvinder kan opføre sig afvigende og uhæmmet af samfundets stereotype opfattelse af femininitet. Det efterlader dog grundlæggende set kvindelige atleter på en skillevej mellem samfundets og idrættens normer for femininitet.

I denne sammenhæng er det også interessant at se på, hvordan de historiske og kulturelle forskelle mellem etablerede og nyere idrætsgrene påvirker kønsdynamikkerne. Ældre idrætsgrene som fodbold, tennis og atletik har udviklet sig i en tid med faste kønsnormer og mere traditionelle strukturer, hvor mænd har domineret. Derimod har nyere idrætsgrene som snowboard, skateboard og surfing, der er tættere forbundet med ungdoms- og subkulturer, udviklet sig i en tid med mere fleksible sociale normer, hvilket har åbnet op for alternative kønsudtryk. Disse forskelle giver et spændende perspektiv på, hvordan køn praktiseres og udfordres i forskellige idrætsmiljøer, og viser, hvordan normer for køn både etableres og udfordres afhængigt af idrættens historiske og kulturelle kontekst.

Kønsbalancering og mediernes seksualisering af kvindelige atleter

Der er et stigende antal forskningsstudier om køn og idræt ud fra et liberalt feministisk perspektiv (Weaving, 2012; Burke, 2010; Lusted, 2017; Thorpe, 2005). Den generelle påstand er, at kvindens undertrykkelse i sport er en konsekvens af manglen på ligeværdige rettigheder og muligheder som følge af fordomsfulde for forståelser om køn, race og alder (Weaving, 2012). Thorpe (2005) argumenterer for, at der hersker ligestilling i snowboard, fordi begge køn har lige deltagelsesvilkår, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem fordelingen af præmiepenge og deltagelsesmuligheder. Det står i stærk kontrast til f.eks. skateboard (Lund Bech et al., 2023; Thorpe, 2005), surfing (Thorpe, 2005) og golf (Mitchell, 2006), hvor kvinders deltagelsesmuligheder historisk set har været begrænsede. Thorpe (2005) fremhæver de første vinter-X-Games i 1997, hvor mandlige og kvindelige deltagere havde lige deltagelsesmuligheder, hvilket ifølge Thorpe (2005) har haft stor betydning for samfundets opfattelse af kvindelige snowboardudøvere i dag. Inden for et liberalt feministisk paradigme bidrager kvinders lige adgang til deltagelse i konkurrencer på linje med mændene til at nedbryde stereotype opfattelser, f.eks. antagelsen om at snowboard er en idræt, som er forbeholdt det mandlige

køn. Kvinders fravær i eliteidræt kan altså give anledning til en opfattelse i samfundet om, at kvinder ikke har tilstrækkelig kunnen, og at mænd besidder specifikke egenskaber, der også gør dem bedre egnet til at bestride ledende positioner inden for både idrætten og andre områder i samfundet (Burke, 2010). Ungdoms-OL i Buenos Aires i 2018 markerede derfor en milepæl for den liberale feminisme, idet der for første gang i verdenshistorien var tale om et kønsbalanceret OL (IOC, 2023).

Thorpe (2005) beskriver, hvordan snowboardkulturen har anerkendt kvindelige udøvere for deres selvsikkerhed og deres aggressive og risikovillige kørestil. Ikke desto mindre understreger dette, at den normativt anerkendte kapital i idrætten ofte er maskulint domineret (Schell, 2000; Connell, 2005; Ashbolt et al., 2018; Thorpe 2009; Hovden, 2016). Bourdieu ville argumentere for, at selvom kvinder kan opnå anerkendelse i sådanne felter, sker det stadig inden for en ramme af maskuline normer, hvor kapitalformer som aggressivitet og risikovillighed fortsat er kodet som maskuline (Bourdieu, 1984; McNay, 1999). Selv når kvinder deltager under tilsyneladende lige vilkår, udfordrer det ikke nødvendigvis de underliggende magtstrukturer i feltet og kan i stedet risikere at forstærke dem. Thorpe (2005) argumenterer dog for, at disse egenskaber grundlæggende værdsættes i snowboarding, uanset udøverens køn, hvilket indebærer, at præmisserne for mænds og kvinders idrætsdeltagelse er lige. Magtforholdene i snowboardkulturen bestemmes ikke ud fra kønnet, men ud fra udøverens attitude, fysiske dygtighed, autenticitet, udstyr og påklædning. Disse udgør ifølge Thorpe (2005) en mainstream og kønsfælles identitet i snowboard, som anerkendes af både mænd og kvinder. Hvis køn betragtes som en social konstruktion, formet gennem subjektiveringsprocessen, anser den liberale feminist blot kvindens mulighed for deltagelse i idræt som tilstrækkelig. Deltagelsen bidrager til at udfordre samfundets forforståelse af normativ femininitet, idet kvinden demonstrerer, at hun også kan udvise maskuline egenskaber som f.eks. aggressivitet og risikovillig adfærd.

Set fra et radikalfeministisk perspektiv kan den tilsyneladende lige deltagelse af kvinder på samme præmisser som mændene i virkeligheden bidrage til en yderligere marginalisering af kvinder. I et radikalfeministisk perspektiv udfordrer den liberale tilgang ikke det maskuline hegemoni, tværtimod understøtter den liberalistiske position uligheden blandt køn, da kvinder indgår på mændenes præmisser af, hvad er der normativt, korrekt og bestræbelsesværdigt i feltet. Fra Bourdieus perspektiv ville dette blive set som en form for symbolsk vold, hvor kvinder ubevidst accepterer og tilpasser sig de maskuline normer, hvilket forstærker den eksisterende kønsmæssige orden i idrætten (Bourdieu, 1984; McNay, 1999). Kvinders deltagelsesmuligheder i heteronormative og maskulint dominerede sportsgrene som f.eks. atletik og snowboard er således grundlæggende givet (Ashbolt et al., 2018; Thorpe, 2009), men samtidig hæmmet og begrænset af det mandlige vær-

diansættelsessystem, som afgør, hvilke kapitalformer der dominerende. Toftegaard-Støckel (2016) argumenterer for, at værdien og anseelsen af heteronormative og maskulint orienterede kapitalformer inden for en bestemt idræt afspejler, at idrætten grundlæggende er organiseret og skabt af mænd, til mænd.

Til trods for kønsbalancerede idrætsstævner (IOC, 2023) og lige deltagelsesmuligheder og præmiesummer (Thorpe, 2005) så hersker der til stadighed ulighed i mediedækningen af kvindernes idræt (Cooky, 2013). Cooky (2013) påpeger en dobbelt problematik i mediedækningen af kvindelige atleter: dels en kvantitativ underrepræsentation, dels en kvalitativ tendens til objektivisering og seksualisering når dækning forekommer, hvilket kompromitterer både synligheden og den respektfulde anerkendelse af kvinders sportslige præstationer i medielandskabet. Et illustrativt eksempel på dette er, da tre danske curlingkvinder deltog i pinup-kalenderen 'Fire on Ice' under vinter-OL i Vancouver i 2010.

"Hvis et billede af mig i trusser kan få flere til at se os i tv, er det fint med mig. Pengene går til en god sag, hvis der er flere, der ser curling på grund af mine billeder, er det bare positivt." udtalte Madeleine Dupont (JP, 2010).

Til trods for megen medieomtale solgte kalenderen ifølge Jyllands-Posten (JP, 2010) kun lige godt 100 eksemplarer i Danmark. Uanset holdningen til idrætsudøveres mere eller mindre nøgne fremtræden er det et fænomen i samfundet, hvor reklamebureauer og medier ser en fordel i at bruge atleter til at tiltrække seere og forbrugere (Toftegaard-Støckel, 2016).

Bourdieu ville argumentere for, at det er problematisk, når kvindelige atleter reduceres til deres kroppe eller seksualiseres i mediedækningen (McNay, 1999). Når curlingkvinderne primært portrætteres gennem en seksualiseret prisme, kan det bidrage til at fastholde eller forstærke uligheder og stereotype opfattelser i idrætten. Fokuseringen på curlingkvindernes kroppe fremmer reproduktionen af samfundsmæssige uligheder og hierarkier og understøtter en form for kapital, hvor den kropslige fremtoning bliver vigtigere end idrætskapitalen. Bourdieu ville pege på, at denne form for mediedækning er et resultat af en dominerende maskulin kultur, hvor kvinders kropslige kapital bliver objektiviseret og kommercialiseret, hvilket begrænser deres adgang til andre former for symbolsk kapital, såsom anerkendelse af deres sportslige præstationer (McNay, 1999).

Den manglende mediedækning af kvindelige atleters præstationer kombineret med en tendens til at seksualisere dem, som Cooky (2013) påpeger, bidrager til at portrættere kønnene på en bestemt måde, der forstærker en snæver og normativ kønsforståelse. Dette opretholder hæmmende kønsstrukturer inden for idrætten som felt, hvor kvindelige atleter ofte reduceres til objekter snarere end anerkendte sportsudøvere. Som følge heraf kan curlingkvinderne i stedet for at udfordre tradi-

tionelle kønsopfattelser i idrætten ende med at reproducere dem. Dette skaber en symbolsk vold, hvor kvinders bidrag til sporten undervurderes, hvilket cementerer eksisterende magtforhold og normer i idrætten, som Bourdieu ville kritisere.

EN DISKUSSION AF BOURDIEUS BIDRAG TIL KØNSSTUDIER OG FEMINISTISKE BETRAGNINGER

Bourdieu's teoretiske ramme kan være et værdifuldt værktøj til analyse af de fremherskende magtstrukturer inden for idræt samt til at forstå, hvordan agenter opnår magt og anerkendelse i denne sammenhæng. Det kan være med til at belyse de betingelser, som kvindelige agenter opererer under, når de deltager i idrætsfeltet sammen med mænd. Specielt på grund af feminismens bredde, der rummer forskelligartede synspunkter uden en entydig teoretisk ramme, fremstår Bourdieus tilgang som en værdifuld tilføjelse til feministiske forskningsstudier. Ved at integrere feministiske perspektiver kan man forstå og analysere, hvordan strukturer påvirker kvinder i idræt, herunder adgang, ressourcer og magtfordeling. Det er væsentligt at have med i overvejelserne, at det feministiske udgangspunkt har betydning for de etiske overvejelser i forskningen og analysearbejdet. F.eks. kan valget af radikal feminisme motivere forskere til at fokusere mere på systemiske ændringer, mens liberal feminisme f.eks. lægger større vægt på individuelle rettigheder og ligestilling inden for eksisterende systemer. At klargøre ens feministiske afsæt ved brugen af Bourdieus teoretiske ramme kan skabe en mere nuanceret og inkluderende analyse af sociale strukturer og magtforhold, der tager højde for køn som en central faktor. Kombinationen af Bourdieus teorier og feministiske perspektiver kan være med til at berige og nuancere forståelsen af køn i idrætsverdenen, og det kan give en mere dybtgående indsigt i, hvordan kvinder oplever og navigerer inden for dette felt.

Ikke desto mindre formår Bourdieu ikke fuldt ud at præsentere, hvordan agenter kan påvirke eller ændre eksisterende magtstrukturer. Kønsrelationerne opfattes af Bourdieu (1984) som en grundlæggende form for symbolsk dominans. Ud fra et radikalfeministisk perspektiv kan Bourdieu derfor kritiseres for at være overvejende deterministisk i sin opfattelse af agenten. Den teoretiske ramme kan derfor blive begrænsende i forestillingen om den dialektiske påvirkning mellem agent og felt.

Endvidere kan nogle forskningsstudier om køn kritiseres for den farveløse anvendelse af den hegemoniske maskulinitet og begrebets ufuldstændige definition. Begrebet kan kritiseres for at være stærkt generaliserende, da den normative hegemoniske maskulinitet uafværgeligt afhænger af tid, sted og kontekst. Den statiske og transhistoriske forståelse af maskulinitetsbegrebet er ikke i overensstemmelse med den massive evidens for den dynamiske sociale forandring af definitionen på

maskulinitet (Connell & Messerschmidt, 2005). Ud fra en feministisk forståelse af køn, hvor køn er socialt konstrueret, vil den heteronormative maskulinitet ydermere variere fra det ene felt til det andet.

Feminismen har mange facetter og har dog enighed om særligt én ting: Det, der går igen, er enigheden om, at uligheden er til mændenes fordel (Thing & Jensen, 2016). En del af kønsforskningen (f.eks. Burke, 2004; Weaving, 2012; Thorpe, 2005) kan kritiseres for at have et smalt synspunkt, der kun fokuserer på kvinders begrænsede muligheder inden for idræt, samtidig med at den generaliserer mænds tilsyneladende overlegenhed på en ensidigt positiv måde inden for sportsverdenen som et socialt område. Opfattelsen af, at ulighed mellem kønnene primært eller udelukkende virker til fordel for mænd, er genstand for berettiget kritik. De karakteristika, der normalt associeres med maskulinitet (som kan variere afhængigt af kulturelle og sociale kontekster), kan også være begrænsende for mænd, især når de ikke besidder den form for maskulin kapital (som f.eks. fysisk styrke eller assertivitet) og habitus (de indre dispositioner og vaner), der er nødvendige for at navigere i bestemte sociale felter. Dette kan især være tilfældet, når mænd ønsker at engagere sig i felter, som på samfundsniveau ikke betragtes som traditionelt maskuline.

F.eks. kan en mand, der vælger at dyrke synkronsvømning, møde skepsis eller endda åbenlys modstand fra samfundet, hvilket kan påvirke hans motivation og selvtillid. I mange sportsgrene værdsættes styrke og fysisk kraft højere end graciøsitet og synkronisering. Mænd, der har maskulin kapital, som f.eks. muskelmasse og fysisk udholdenhed, kan føle, at de ikke lever op til kravene i synkronsvømning, som kræver præcision og elegance. En mands habitus, som er præget af kulturelle normer om maskulinitet, kan gøre det svært for ham at identificere sig med eller føle sig komfortabel i en sport, der ikke passer ind i traditionelt maskuline normer. Han kan opleve modstand fra venner og familie, som ikke ser synkronsvømning som en passende aktivitet for mænd. Eksemplet beskriver, hvordan maskulin kapital og habitus kan påvirke mænds engagement i sportsgrene, der ikke er traditionelt maskuline. Når mænd deltager i sportsgrene, der ikke opfylder traditionelle maskuline normer, kan de møde sociale barrierer og personlige udfordringer, der påvirker deres oplevelse og engagement. På tilsvarende vis kan kvinder opleve udfordringer med sportsgrene, der ikke er i overensstemmelse med traditionelle feminine normer.

TEORETISKE SYNERGIER OG KOMPLEMENTÆRE TILGANGE

Forskningsstudier (F.eks. Ashbolt, et al., 2018; Paradis, 2012), som tager afsæt i Bourdieu, hælder overvejende til determinisme i deres konklusioner og fremsætter sjældent radikale henstillinger til, hvordan agenten kan påvirke eller forandre

forholdene. For at supplere Bourdieus fokus på strukturer og samtidig tilgodese agentens muligheder for at påvirke et felt kan det være interessant at inddrage handlingsteorier, som fokuserer på individets aktive rolle i at forme og påvirke sociale processer. Symbolsk interaktionisme (Mead, 1934) er en sådan teori, der fokuserer på individets handlinger og interaktioner. Den betoner individets evne til at skabe mening, forhandle om symboler og reagere på sociale situationer. Ved at kombinere Bourdieus strukturteori med symbolsk interaktionisme vil det være muligt at opnå en mere kompleks forståelse af, hvordan agenter ikke blot er underlagt strukturer, men også aktivt engagerer sig i sociale interaktioner og former disse gennem deres handlinger. En teoretisk kombination kan give en mere nuanceret tilgang til at forstå, hvordan agenter ikke kun er determineret af strukturerne omkring dem, men også har en vis grad af handlefrihed til at påvirke, tilpasse sig og endda transformere de sociale strukturer, de er en del af.

Det kan endvidere problematiseres, at store dele af den præsenterede forskningslitteratur tager afsæt i en binær kønsforståelse. Bourdieus tilgang kan virke begrænsende, da den fokuserer på binære og stabile kønskonstruktioner. I dagens samfund kan det forekomme begrænsende at forske i køn inden for idræt ud fra en binær kønsforståelse, fordi der er en stigende anerkendelse af, at køn er en langt mere kompleks og nuanceret faktor, som ikke bare kan opdeles i to kategorier. Idrætten oplever en voksende diversitet i kønsidentiteter og udtryk, hvilket gør det vanskeligt at forstå og adressere de forskellige oplevelser, udfordringer og behov, som mennesker med forskellige kønsidentiteter har inden for idrætten, når forskeren kun anvender en binær forståelse af køn. Forskning, der kun tager højde for en binær kønsforståelse, risikerer at overse eller undervurdere de unikke oplevelser og behov hos enkeltpersoner, der ikke passer ind i denne traditionelle opfattelse af køn, og det kan begrænse vores forståelse af, hvordan køn spiller en rolle i idrætten på en mere nuanceret måde. Det er derfor interessant at inddrage queer-teori (Butler, 1990). Queer-teori er en teoretisk tilgang inden for kønsstudier og seksualitetsforskning, der udfordrer og undersøger traditionelle opfattelser af køn, seksualitet og identitet. Essensen af queer-teorien er at udfordre og destabilisere binære opfattelser af køn og seksualitet. Den kritiserer ideen om faste, binære kategorier som mand/kvinde eller hetero/homo og udforsker i stedet mangfoldigheden og kompleksiteten af kønsidentiteter og seksualiteter. Queer-teori stiller spørgsmål ved normer, forventninger og magtrelationer, der er indlejret i samfundets opfattelser af køn og seksualitet. Queer-teoriens perspektiv kan tilføje dybde til forståelsen af, hvordan magtstrukturer i idrætten bidrager til at forme ikke-konforme kønsudtryk og seksualiteter, som Bourdieus teori måske ikke adresserer til fulde. Det kan bidrage til en mere nuanceret analyse af, hvordan idrætsmiljøer påvirker og former individuelle kønsidentiteter og adfærd, samtidig med at det sætter spørgsmålstejn ved de eksisterende strukturer og normer i idrætten.

KONKLUSION

Baseret på et ustruktureret litteraturstudie og en sammenfattende analyse af forskellige videnskabelige artikler peger artiklen på flere væsentlige aspekter. Først og fremmest understreger artiklen, at Bourdieus teoretiske rammeværk kan være særdeles relevant og anvendeligt i forståelsen af kvinders deltagelsesvilkår inden for idrætten. Især på baggrund af feminismens omfang, som rummer forskelligartede synspunkter uden en entydig teoretisk ramme, fremstår Bourdieus tilgang som en betydningsfuld berigelse i feministiske forskningsstudier. Bourdieus begreber om habitus, kapitaler, doxa, hexis, symbolsk vold og felt giver et værdifuldt analytisk redskab til at belyse de sociale, kulturelle og strukturelle faktorer, der påvirker kvinders deltagelsesvilkår og engagement i idrætten. Ikke desto mindre peger artiklen også på en række begrænsninger ved Bourdieus teoretiske rammeværk.

Artiklen problematiserer den binære kønsforståelse, der ofte ligger til grund for forskning på dette område, og argumenterer for en bredere kønsforståelse. Endvidere problematiserer artiklen Bourdieus statiske og transhistoriske forståelse af maskulinitetsbegrebet, der ikke synes i overensstemmelse med den massive evidens for den dynamiske og sociale forandring af definitionen på maskulinitet (Connell & Messerschmidt, 2005).

Artiklen peger på, at forskerens feministiske perspektiv og positionering kan påvirke og forme analysen af kvinders deltagelsesvilkår i idrætten, og at Bourdieus rammeværk kan være begrænsende og føre til deterministiske konklusioner, som undervurderer kvinders muligheder for at påvirke feltet. For at supplere Bourdieus fokus på strukturer og samtidig tilgodese agentens muligheder for at påvirke feltet anbefaler artiklen at inddrage teorier, som i højere grad anerkender individets aktive rolle i at forme og påvirke sociale processer. En teoretisk udvidelse og inddragelsen af f.eks. symbolsk interaktionisme (Mead, 1934) og queer-teori (Butler, 1990) kan tilføre en dybere forståelse af symbolske og interaktionelle processer samt ikke-binære og mangfoldige kønsforståelser i idrætten. Overordnet set bidrager artiklen til at skitsere et mere nuanceret og omfattende analytisk grundlag for at forstå kønsdynamikker og kvinders deltagelsesvilkår i idrætten og peger på behovet for en mere divers og inkluderende tilgang til kønsforståelse inden for idrætten.

LITTERATURLISTE

- Ashbolt, K., O'Flynn, G., & Wright, J. (2018). Runners, jumpers and throwers: Embodied gender hierarchies in track and field. *Sport Education And Society*, 23 (7), 707-719.
- Lund Bech, L., Trustrup Jensen, M., & Højbjerg Larsen, S. (2023). Pigeføllesskaber i skateboarding. *Forum for Idræt*, 38, 1-19. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/forumforidraet/article/view/136234>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. President and Fellows of Harvard College and Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (2018). Social Space and the Genesis of Appropriated Physical Space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 42(1), 106-114. DOI:10.1111/1468-2427.12534
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the subversion of indentity*. New York and London: Routledge.
- Brace-Govan, J. (2010). Representations of women's active embodiment and men's ritualized visibility in sport. *Marketing Theory*, 10 (4), 369-396.
- Burnett, C. (2001). Whose game is it anyway? Power, play and sport, *Agenda*, 16:49, 71-78.
- Burke, M. (2010). A Feminist Reconstruction of Liberal Rights and Sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 37 (1), 11-28.
- Carlson, K., & Hall, J. M. (2011). Exploring the Concept of Manliness in Relation to the Phenomenon of Crying: A Bourdieusian Approach. *Journal of Holistic Nursing* , 29 (3), 189-197. <https://doi.org/10.1177/0898010110393354>
- Chase, L. (2006). (Un)Disciplined Bodies: A Foucauldian Analysis of Women's Rugby. *Sociology of Sport Journal*, 23 (3), 229-247.
- Connell, R.W. & Messerschmidt, J.W., (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society* , 19 (6), pp.829-859.
- Cooky, C., Messner, M. & Hextrum, R. 2013. Womwn Play Sport, But Not on TV: A Longitudinal Study of Televised News Media. *Communications & Sport* 1 (3), 203-230.
- Hovden, J. og Rafoss K. (2016). Et kritisk perspektiv - fra Marx til den nyere Frankfurter-skole. I: Thing, Lone F., Wagner, Ulrik. (2016). *Grundbog i idrætssociologi*.
- IOC. (2023). Gender Equality Through Time. hentet d. 24. December 2023 fra <https://olympics.com/ioc/gender-equality/gender-equality-through-time>
- JP. (2010). Kun 100 danskere har købt nøgenkalender. *Jyllands-Posten*. Lokaliseret d. 12-02-2010 via <https://jyllands-posten.dk/sport/ECE4299480/Kun-100-danskerer-har-k%C3%B8bt-n%C3%B8genkalender/>
- Light, R. (2007). Re-examining Hegemonic Masculinity in High School Rugby: The Body, Compliance and Resistance, *Quest*, 59:3, 323-338, DOI: 10.1080/00336297.2007.10483556.
- Lusted, J., & Fielding-Lloyd, B. (2017). The limited development of English women's re-

- creational cricket: A critique of the liberal “absorption” approach to gender equality. *Managing Sport and Leisure*, 22 (1), 54-69.
- McNay, L. (1999). *Gender, Habitus and the Field: Pierre Bourdieu and the Limits of Reflexivity*. *Theory, Culture & Society*, 16(1), 95-117. <https://doi.org/10.1177/026327699016001007>
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society* (Vol. 111). Chicago: University of Chicago press.
- Mitchell, S., Allen-Collinson, J., & Evans, A. (2016). ‘Ladies present!’: An auto/ethnographic study of women amateur golfers at an English provincial golf club. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 8 (3), 1-14.
- Paradis, E. (2012). Boxers, Briefs or Bras? Bodies, Gender and Change in the Boxing Gym. *Body & Society*, 18(2), 82-109.
- Ridley, D. (2012). *The Literature Review: A step by step Guide for Students*. Sage.
- Schell, L., & Rodriguez, S. (2000). Our Sporting Sisters: How Male Hegemony Stratifies Women in Sport. *Women in Sport & Physical Activity Journal*, 9 (1), 15.
- Thing, F. L. & Jensen, A. (2016). Sport, køn og krop - køn som variabel, struktur eller gøre? I: Thing, F. L. & Wagner, U. (2016). *Grundbog i idrætssociologi*. 2. udgave. Munksgaard, København.
- Thorpe, H. (2005) *Jibbing the Gender Order: Females in the Snowboarding Culture*, *Sport in Society*, 8:1, 76-100, DOI: 10.1080/1743043052000316632
- Thorpe, H. (2009). Bourdieu, Feminism and Female Physical Culture: Gender Reflexivity and the Habitus-Field Complex. *Sociology of Sport Journal*, 26 (4), 491-516.
- Thorpe, H. (2010). Bourdieu, Gender Reflexivity, and Physical Culture: A Case of Masculinities in the Snowboarding Field. *Journal of Sport and Social Issues*, 34 (2), 176-214. <https://doi.org/10.1177/0193723510367770>
- Toftegaard-Støckel, J. (2016). *Køn og seksualitet*. I: *Grundbog i idrætssociologi*. 1. udgave, 1. oplag. Munksgaard, Danmark.
- Weaving, C., & Roberts, S. (2012). Checking In. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 83 (3), 470-478.
- Østergaard, C. (2016). Bourdieu - smag, distinktion og idrætten som et socialt felt. I: *Grundbog i idrætssociologi*. 1. udgave, 1. oplag. Munksgaard, København.
- Østergaard, C. (2012). *Fysisk aktivitet som forebyggende og sundhedsfremmende strategi - En undersøgelse af fysisk aktivitet og idræt brugt som forebyggelse og sundhedsfremme i to udvalgte kommuner*. Ph.d.-afhandling. Institut for idræt, Københavns Universitet.

ENGLISH ABSTRACT

This article explores Pierre Bourdieu's theoretical framework in the context of women's participation in sports. It highlights the relevance of Bourdieu's theories for understanding gender dynamics while also addressing their limitations. While Bourdieu's concepts have provided valuable analytical tools, the article argues that a static understanding of masculinity and deterministic conclusions may underappreciate the influence women exert on sports. The article advocates for a more nuanced and comprehensive analytical foundation for understanding gender dynamics and participation conditions in sports, emphasizing the need for a more diverse and inclusive approach to gender conceptualization within the field. Finally, it engages these perspectives in dialogue with feminist theory, contributing to a critical reflection on how gender relations are constructed and reproduced in sports and underscoring the importance of an intersectional approach to understanding gender in sporting contexts.